

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)**

**Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова (Ташкент,
Узбекистан)**

Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

**АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ДОСЯГНЕНЬ**

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Любов Снівак
доктор психол. наук, доцент
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ (Україна)

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

На тлі інтеграції вітчизняного технологічно-інформаційного простору зі світовим актуалізується проблема розвитку національної самосвідомості молодих громадян України. На важливості успішного розв'язання цієї проблеми наголошено у Державній Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Однак такий процес ускладнюється в умовах високого рівня розвитку сучасних інформаційних технологій, що уможливило швидкий доступ їх користувачів до багатьох джерел інформації. З-поміж цієї інформації може бути така, що зумовлює деструктивний вплив на розвиток національної самосвідомості особистості. Цей вплив є найбільш негативним в період юності, який у психології визнано сенситивним для розвитку національної самосвідомості особистості. Тому в контексті нагальних державних проєкцій важливим завданням науковців, психологів, педагогів є відшукування найбільш ефективних шляхів і засобів розвитку високого рівня національної самосвідомості студентської молоді.

В психології науковці вивчали: психологічні чинники розвитку національної самосвідомості в юності (А. М. Березін, 2002); вплив національної ідентифікації на становлення «Я-образу» особистості 14-20 рр. – О. В. Шевченко (2005); специфіку розвитку національної самосвідомості старшокласників у процесі засвоєння іноземної мови (О. В. Барканова, 2006); розвиток національної самосвідомості студентів під час вивчення дисциплін українознавчого циклу (В. Ф. Соколова, 2009). Однак питання ефективних шляхів і засобів розвитку національної самосвідомості студентів в умовах технологічно-інформаційного простору психологи глибоко не досліджували.

Розробка ефективної психолого-педагогічної технології розвитку національної самосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі вищої школи має здійснюватися з огляду на сутність цього процесу, його механізми і чинники.

За нашою позицією, розвиток національної самосвідомості в юності – це складний інтегрований процес самопізнання та емоційно-ціннісного ставлення особистості до себе як суб'єкта конкретної нації, носія її суб'єктивних (національна свідомість, національний характер) і об'єктивних (мова, культура, територія проживання, держава з певним політичним самоврядуванням та економічним розвитком) ціннісних ознак. Основні психологічні механізми окресленого процесу – національна саморефлексія, національна самоідентифікація, національно-психологічне відокремлення і національно-психологічна саморегуляція; чинники – здатність до національної саморефлексії; позитивна національна ідентичність; позитивне ціннісне ставлення особистості до значущих представників своєї нації, її позитивне ціннісне ставлення до себе як суб'єкта цієї нації; прагнення належати до конкретної нації, прагнення до національного самоствердження, здатність до національно-психологічної саморегуляції (психологічні); суспільно-політичні зміни, активна участь у націєтворчих процесах, взаємодії зі значущими представниками своєї нації (родичами, ровесниками, викладачами), навчання, національне виховання (соціальні).

У навчально-виховному процесі вищої школи підвищити рівень розвитку національної самосвідомості студентів дозволить систематичне застосування кураторами академічних груп і викладачами відповідної психолого-педагогічної технології. Її засоби будуть активізувати національне самоусвідомлення, національне самоствердження і саморегуляцію студентства. До цих засобів належать бесіди, які викладачі можуть проводити на навчальних заняттях із української мови, соціальної психології, етнопсихології, на виховних годинах. Їх теми такі: національні гетеростереотипи та аутостереотипи, національний характер українців (англійців, італійців та ін.), національна ідея й інтереси, національні цінності, українська (німецька, польська та ін.) нація та її ознаки, толерантне ставлення до представників інших націй, національна ідентичність, національна гордість, гідність і самоповага, спрямованість особистості на національне самоствердження.

Важливими засобами є лекції, мозкові атаки, групові дискусії та прес-конференції на теми: «Визначні події в історії моєї нації», «Національні герої: минуле і сьогодення», «Національна

еліта», «Витоки розвитку національної свідомості (самосвідомості)», «Якою буде українська нація через 10 (20, 50, 100) років?», «Моя позиція як українця, якщо мій гість – представник іншої нації», «Як я буду презентувати власну позицію як представника української нації в інших (європейських, східних) країнах, із-поміж представників інших націй», «Особливості національних традицій і звичаїв українців», «Українська культура: минуле і сьогодення», «Національне мистецтво (література, музика та т. ін.)»; моделювання ситуацій «Мої емоції та почуття як представника української та іншої нації (японської, італійської та ін.)», «Розповідь від імені національної страви (одягу, звичаю, традиції тощо)».

Не менш важливо, щоб студенти брали активну участь в організації та проведенні національних свят (Дні Соборності України, Дні захисника України, Дні української писемності та мови, Дні народження видатних українців (Тараса Шевченка, Лесі Українки та ін.); флеш-мобів із національно-патріотичної тематики, творчих вечорів (літературних, театральних і т. ін.).

Отже, національна самосвідомість студентів розвивається з огляду на набуті ними знання про свою націю та їх особисту систему національних цінностей. У цьому ракурсі національна самосвідомість особистості – складне інтегративне психічне утворення, що виступає її розумінням значущості національної самоідентичності, визначеною позицією як суб'єкта нації, що утверджується діями і вчинками у внутрішньонаціональному бутті та міжнаціональних взаємодіях. В означеному розумінні національна самосвідомість особистості містить такі ціннісні смисли і ставлення, що є усвідомленими та інтегрованими до її національного «Я».

Застосування презентованої психолого-педагогічної технології викладачами та кураторами академічних груп під час навчання і виховання студентів вищих навчальних закладів буде сприяти підвищенню рівня їх національної самосвідомості та розвитку позитивної національної ідентичності. Ці якісні трансформації національної самосвідомості студентської молоді зумовлять появу стійкості до інформації деструктивного змісту.

Перспективним для наступного вивчення вважаємо питання розвитку національної самосвідомості дітей підліткового і старшого шкільного віку в умовах сучасного технологічно-інформаційного простору.